

Acte de presentació de l'associació Tramuntana XXI

Raixa, divendres 23 de setembre de 2016

TRAMUNTANA XXI és una entitat sense ànim de lucre que neix per treballar a favor de la Serra de Tramuntana des del coneixement i el consens, creant oportunitats d'encontre i diàleg entre totes les persones i entitats interessades amb col·laborar per un futur digne i sostenible de la Serra.

Tramuntana XXI vol reunir particulars, entitats, associacions i empreses que vulguin aportar idees, iniciatives o suport per millorar l'entorn, els valors i les activitats a la Serra, amb els objectius de l'economia sostenible, la qualitat ambiental, la conservació i restauració del patrimoni, el benestar dels habitants i la qualitat de l'experiència dels visitants d'aquest espai privilegiat.

L'acte, presentat per la Sra. Mar Rayó, s'ha realitzat a la claustra de Raixa davant 200 convidats, que pertanyen a diferents sectors: margers, investigadors, empresaris, excursionistes, educadors, propietaris, associacions culturals, professionals de diversos àmbits, etc. així com batlles i batlles dels municipis de la Serra i representants del Consell i el Govern Balear.

Hi han intervingut el Sr. Antoni Martínez Taberner, president de Tramuntana XXI i el Sr. Joe Holles, secretari de l'associació, així com les convidades i convidats especials Sra. Carolina Constantino, Sra. Deborah Piña, Sr. Martí Solivelles, Sr. Franz Kraus i Sr. Francesc Colom.

Durant l'acte han estat presentats els membres de la Junta gestora de l'entitat i s'ha projectat un vídeo breu, realitzat per Canal Miraprim, que vol ser una reflexió basada en imatges i música sobre la riquesa i els valors de la Serra, però també sobre alguns dels problemes amb què s'enfronta ara mateix.

Lletra de Convit

Antoni Martínez Taberner, president de TRAMUNTANA XXI

La meua intervenció és el punt de partida de la INICIATIVA XXI, que anomenem TRAMUNTANA XXI. La nostra pretensió, ja que parlo també en nom d'altres persones, és cercar complicitats i aglutinar voluntats, perquè els que estem "tocats" per la Serra reivindicuem junts la seva conservació i evolució digna. Convoquem tothom que se sent sol i incomprès quan viu i sent la Serra. Amb aquest acte mostrarem els objectius i la raó de ser de TRAMUNTANA XXI, i començarem el nostre intent d'esperonar la societat perquè s'impliqui a fer del projecte una realitat.

L'esperit de Raixa

La elecció del lloc és significativa. Raixa representa la transformació de la masia cristiana en un nou concepte que unifica la producció agrícola, a la qual mai es renuncia, amb la residencial i edilícia. Despuig, i després el seu nebot, fan del lloc un espai on conrear la saviesa, la bellesa i la producció; exemples d'això són el safareig, els jardins productius de cítrics, la innovació de les moreres...

El safareig estava projectat com a un gran aljub, d'un volum visual semblant al de les cases, però finalment es fa un safareig que en el seu costat s'agafa a la línia orgànica topogràfica de la muntanyeta, per tant es mig safareig, mig llacuna i amb un bellver central sobre l'aigua amb vistes a la Badia de Palma i una escala ornamentada que comença un recorregut amb elements propis del paisatgisme. Aquesta làmina d'aigua que ens emociona, no deixa de tenir les seves funcions agrícoles amb els 4700 m³ de magatzem, mes o manco la meitat dels 8500 m³ anuals que necessiten els 33 270 m² dels jardins productius de Raixa.

Els jardins de cítrics, amb nispres terminals protectors, van acompanyats de jocs d'aigua,

zones de passeig, estatuària, però finalment són productius.

Les moreres, les llúdrigues i molt posteriorment la gambúsia, són proves que hem d'interpretar com a innovadores en el seu moment.

Finalment les excavacions i el material d'Ariccio i d'altres llocs acaben a Raixa i el Cardenal encomana rèpliques per als estudiants de l'Escola Gratuïta de Dibuix de 1779, o d'Arts i Oficis i ara Superior de Disseny i també fa encomanes cartogràfiques que tots coneixem.

El cardenal Despuig va representar al seu moment l'I+D de la societat illenca. Es va envoltar d'art i de saviesa i va realitzar uns jardins productius que alimentaven el seu propi esperit i sostenien l'economia de la finca. TRAMUNTANA XXI voldria, senzillament, recuperar aquest intel·ligent esperit de Raixa i escampar-lo per tota la TRAMUNTANA.

Els primers paisatges d'Europa

Agusti Berque –un orientalista- ens parla dels precedents de la descoberta del paisatge. Dels dinars de Lanting sobre el 440, extreu aquesta cita: "distrec el cor amb el paisatge, absent de mi mateix oblit el lloc, el senyor de la casa escruta el paisatge cap a les altures, buscant petjades d'anacoretas ". Vegem, doncs, que el paisatge exigeix sortir del lloc, del món físic i entrar en un món emocional. Zong Bing (375-443), en el seu tractat de pintura, entén que "el paisatge, malgrat tenir una substància física o material, tendeix a l'esperit". Aquestes referències confirmen que la percepció del territori pot ser un fet emocional i ens condueixen a comprendre la creació conceptual inicial del paisatge.

En els poemes i relats àrabs també trobem l'emoció interior per la bellesa del territori. Pensem en el cas de Granada, quan la descriu Ibn Al Jadib, i en el cas de Mallorca, amb Ibn Amira-Al Mahzumi. Ens parlen de la bellesa del que han perdut més que d'altre cosa.

A l'Europa cristiana, el sentit emocional del territori el trobem primer en Petrarca, en el seu relat de 1336 de la pujada al Mont Ventós (ara banalitzat amb carreres de bicicletes i altres coses). No obstant, si revisem Lull i tots els eremites que fan vida contemplativa també hi trobarem la idea de l'emoció del territori, encara, això sí, sense una terminologia que la defineixi. Perquè vos he explicat això? perquè la TRAMUNTANA fou probablement un dels primers llocs europeus visualitzats com a "paisatge". Cal que això perduri.

I per el paisatge encallà l'Arxiduc a Mallorca, un viatger a la recerca de l'arcàdia perduda dels romàntics i del *genius loci* de la TRAMUNTANA i com ell, durant el XIX i principis del XX, aparegueren un bon nombre de viatgers que feren una promoció culta de l'Illa, estudiant el territori i exaltant-ne el paisatge. Són la font del que acabaria essent el turisme, un turisme que començà amb una relació d'hoste i amfitrió, que elevava els dos. Sabem, i és lamentable, que a hores d'ara no és així.

A l'Illa de Mallorca i a TRAMUNTANA en particular hi ha un nombre ben destacat de jardins històrics, sovint llocs on la producció agrícola s'agermana amb la valoració estètica del lloc, com hem explicat abans. Raixa, Sa Granja, Alfàbia, Canet, Superna, Berga, Son Fortuny, etc. són llocs de la Serra que demostren que la cultura del paisatge ha estat present amb força. Però, el paisatge també és propi de la poesia i la novel·la costumista i de les escoles de pintura paisatgística i són molts els residents il·lustrats que han incidit en el paisatge, i no només pintors o poetes: Sert i Broner a Eivissa, Graves, Miró, Utzon, el finat premi nobel Dausset, solleric adoptiu, en el seu discurs d'agraïment com a Doctor Honoris Causa de la UIB, en Miquel Barceló, en el seu discurs com a guardonat amb el Príncep d'Astúries... Com aquests, molts d'altres han incidit en el valor del paisatge. I alguns ens han advertit amablement de l'estúpidesa que demostrem quan consentim en destruir i/o banalitzar el principal actiu de les Illes.

No tenim temps de fer una anàlisi detallada dels motius pels quals hem passat de tenir una positiva cultura del paisatge a la situació actual de desproporció i manca de sensibilitat. Podem i volem fer

l'esforç pedagògic i educatiu per recuperar la cultura del paisatge des dels infants als postgraduats, tal i com ens obliga l'adhesió del Consell de Mallorca a la Carta Europea del Paisatge, i podem i volem canviar l'actitud i la situació socioeconòmica actuals. Sempre és un bon moment per a una reflexió i per a uns canvis. Tractarem que els diferents sectors econòmics, institucions públiques, la Universitat i les escoles superiors, institucions privades i representants polítics es comprometin envers la recuperació del paisatge i de la cultura del paisatge, de manera que aquest acabi essent un eix vertebrador i aglutinador per a una nova política i un nou desenvolupament, ambientalment amigable i allunyat del creixement banal, innecessari i insostenible.

Gran no és gros

Si volem ser grans no podem ser grossos. Els insulars hauríem de ser els primers a entendre aquesta evidència. El creixement sostingut és la negació del desenvolupament sostenible, la seva implícita entropia elimina qualsevol esperança d'un futur ètic i estètic. Una economia amb un valor afegit com és el paisatge és incompatible, per exemple, amb la massificació. Podem pujar el producte amb més oferta, fins no sabem on, però, baixarem inevitablement la renda per càpita, perquè el producte ofert és de cada vegada menys valuós, l'oferta més vulgar. Perdem diners i perdem igualtat, això ja està calculat. El que no hem calculat encara és la implícita pèrdua de dignitat que l'actual model econòmic provoca.

La massificació ens afecta poderosament. Per una banda, el plaer de la descoberta ha trobat en la mobilitat barata la possibilitat de manifestar-se massivament; per tant, tenim una demanda que pot ser il·limitada, mentre l'energia fòssil flueixi i mentre existeixen classes mitjanes a alguna part del món. Per una altra banda, la degradació social i ambiental i la inseguretat geopolítica que ens envolta ens mantenen dins la incertesa i el risc de tenir avui massa i dema qui sap?.

Amb aquestes condicions necessitem una estratègia de seny que no pot oblidar la història d'autosuficiència, d'esforç, de producció i de comercialització dels productes de la Serra. Un esforç que necessita òbviament innovacions i suports. Per poc crítics que siguem, podem entendre o sospitar que les coses seran canviants, i no seran ni fàcils ni confortables ni verdes ni sostenibles en un futur amb més de 7 000 milions de persones mancades d'equitat. En conseqüència, hem de tractar amb la màxima il·lusió el coneixement del que es fa ara en positiu i les novetats que pugin dinamitzar la Serra. Tal vegada les rendibilitats són mínimes, però cal que es mantinguin, perquè aporten seguretat, perquè són una estratègia favorable a la sostenibilitat i perquè són una externalitat paisatgística per cert, no compensada. Hem de quantificar aquesta externalitat, valorar la estratègia de sobirania alimentària i diversificació econòmica i posar-ho tot damunt la taula de negociació.

El paisatge no es l'única externalitat amablement socialitzada. La Serra és un magatzem de serveis ecosistèmics, una àrea de fixació de carboni i d'infiltració d'aigua als aqüífers. Si volem que continuïn aquests serveis bàsics per a la Vida, necessitem respectar les peces de biodiversitat que fan que aquest enginy continuï assimilant energia solar i tancant els cicles biogeoquímics satisfactòriament. Respectar la Natura, els seus processos, els seus mecanismes, les seves peces de biodiversitat, és una solució que ens condueix a la saviesa i a la bellesa i és la nostra principal contribució a la mitigació de la disrupció climàtica i a la conservació del patrimoni natural. Entre d'altres línies de finançament tenim una font derivada justament de la anomenada Declaració de Mallorca del Consell d'Europa de 1995, que des de fa temps moltes regions avançades en fan ús. Es diu taxa turística. També hem d'esperar que qualche dia els impostos sobre els combustibles fòssils, carbo, gas, fuels, querosè i bunker oil serveixin per a compensar la fixació agrícola i forestal del diòxid de carboni alliberat.

El patrimoni natural i el cultural, amb tota la biodiversitat i la sostenibilitat dels ecosistemes i de les explotacions agràries i forestals, és el que crea la bellesa del lloc. TRAMUNTANA és la constatació de moltes petites intervencions anònimes i coherents que han construït unes proporcions i una harmonia al llarg de la història; també una desforestació i erosió que ara entenem i podem evitar; així com entenem que sense gestió i comprensió de la successió ecològica, acabarem facilitant els incendis forestals. No és senzill però tenim una entitat jurídica de gestió de la Serra de Tramuntana com a Patrimoni de la

Humanitat sota les finalitat de la UNESCO que s'ha d'activar i ens ha de servir per a gestionar aquesta complexitat.

Des de TRAMUNTANA XXI voldríem que la Serra pogués mantenir els valors que la feren un lloc per a la reflexió i per a l'autorealització. Voldríem, sobretot, que la Serra fos pels qui l'han feta i la mantenen amb el treball, i pels qui l'han valorada, artistes, poetes, trescadors o senzillament persones sensibles que estimen la Serra.

Raixà, 23 de setembre de 2016

Discurs de Joe Holles, membre fundador i secretari de Tramuntana XXI

Bon vespre Sres i Srs,

Primer de tot, voldria donar-vos les gràcies per haver vingut i, per acompanyar-nos en aquest acte de presentació de l'associació Tramuntana XXI.

He de dir-vos que és un gran honor per a mi estar aquí, presentant aquest projecte davant tots vosaltres. És un gran honor i també un plaer poder posar-nos, amb tota la humilitat del món i tot l'esforç i dedicació, a treballar activament per construir entre tots un futur més sostenible per a la Serra de Tramuntana.

L'Associació Tramuntana XXI neix d'unes inquietuds compartides davant els perills de pèrdua i degradació dels valors de la Serra, davant l'augment de la pressió humana, l'increment dels usos de tota mena, la insuficiència de les polítiques de protecció, ordenació i control, i davant les enormes dificultats per desenvolupar activitats econòmiques de qualitat que facin compatible la preservació del patrimoni amb una rendibilitat suficient.

Tramuntana XXI es el reflex d'una creixent preocupació per la situació de la Serra. Fa pocs dies es va presentar un manifest amb el nom "Sense límits no hi ha futur", que a hores d'ara té més 4000 firmants i que denuncia la creixent massificació i l'excés de construcció que, en paraules seves, està devorant les Balears dia a dia. La Serra de Tramuntana no és aliena a aquesta preocupant tendència; ben al contrari, n'és un àrea directament afectada. Fa un any i mig, 180 habitants i amants de la Serra de Tramuntana de totes les ideologies, edats i professions varen difondre un manifest a favor de la preservació de la Serra sota el nom "Salvar la Tramuntana", que compta ara mateix amb una comunitat de més de 20000 persones a Facebook que cada dia aporten informació i opinions, i debaten sobre temes relacionats amb el present i el futur de la Serra. Moltes d'aquestes persones no tenen res en comú, més enllà de la seva estimació per la Serra de Tramuntana i de la seva preocupació pels problemes que l'afecten.

És innegable que ens trobam en un moment històric d'enormes reptes i perills, a nivell global i a nivell local. Mai els nostres actes havien sigut tan determinants per al futur del nostre planeta; mai com ara allò que passa a un racó del món repercuteix sobre tants d'indrets llunyans; mai s'havia disposat de tan abundant informació –i tan difícil de destriar- sobre tot allò que s'esdevé arreu; mai com ara s'havia desplaçat tanta gent, per necessitat -fins i tot de salvar la seva vida i la dels seus- però també per curiositat o per esbarjo; mai els canvis s'havien produït tan ràpidament, però tampoc mai havíem tingut les eines que tenim avui per comunicar-nos, dialogar i consensuar les nostres accions. Potser nosaltres aquí, a Mallorca, no ens havíem trobat mai, tampoc, amb la necessitat tant i tant urgent d'actuar de manera decidida si volem preservar la riquesa i els valors de la nostra illa, representats de forma espectacular a la natura, la cultura i el paisatge de la Serra de Tramuntana.

Existeix una enorme diversitat d'interessos relacionats amb la Serra i el seu ús: excursionistes, educadors, investigadors i naturalistes, esportistes, propietaris, empresaris, residents, visitants, etc... Molts d'aquests interessos són legítims, però hem de ser conscients que no tot allò que desitjam és convenient. No tot és possible sempre a la Tramuntana. S'han d'harmonitzar els interessos i, al mateix temps, tots hem de sotmetre'ns al principi general i superior de la conservació del patrimoni i dels usos tradicionals de qualitat.

Hem de treballar per posar fi a la fragmentació i la possible oposició entre col·lectius i interessos. Hem de crear entre tots un projecte comú que vertebrï la Serra de Tramuntana i ens ajudi a superar aquesta mena de particularisme, com diria Ortega i Gasset, on cada grup es centra només en els seus interessos, i on cada part desconfia de les altres i va "a lo seu" amb la seva pròpia agenda, reduint la complexitat al seu propi punt de vista. Per això fa falta definir entre tots quin futur volem i crear així el projecte comú de Serra. Hem de ser capaços de generar confiança recíproca entre propietaris, excursionistes, pagesos, empresaris, polítics, treballadors...

Però un projecte comú no es pot crear des de dalt ni des de defora, un projecte comú es crea a través del diàleg lliure i constructiu entre totes les parts. Som tots els usuaris i habitants de la Serra de Tramuntana que hem de decidir com volem gestionar aquesta. La Serra s'ha d'entendre com una realitat viva i polièdrica que ha de ser valorada per la gent que hi viu i la defineix i que ha de donar oportunitats per guanyar-s'hi la vida i gaudir de l'entorn.

I això s'ha de traduir en accions concretes, no simplement en bones intencions. Nosaltres cercam solucionar problemes reals, específics i concrets de la Tramuntana. Problemes de tots tipus, des del l'abandonament agrícola al conflicte usuaris-propietaris o a la massificació i banalització d'indrets valuosos.

Volem identificar problemes a partir de les preocupacions i necessitats de totes les persones afectades i interessades, però especialment a partir dels propis habitants i ajuntaments de la Serra. Volem que aquestes preocupacions es tinguin en compte i volem facilitar la seva difusió i consideració en els àmbits d'estudi, de planificació i de gestió.

Volem seure amb els actors principals, a la mateixa taula, i volem debatre aquests problemes d'una manera pràctica i constructiva, sense prejudicis de cap mena.

Tramuntana XXI neix públicament avui, dia 23 de setembre de 2016, amb l'objectiu d'aportar el seu granet d'arena a que la Serra de Tramuntana sigui un espai d'harmonia i pau, un espai viu i, sobretot, un espai sostenible en què s'hi pugui viure.

Per començar a caminar, durant el present curs 2016-2017, tenim planificada una agenda de trobades de debat, que esperem, amb la vostra col·laboració, que siguin molt més que una successió de debats i puguin convertir-se en la llavor d'una nova Tramuntana, accessible i respectada. En principi, el tercer cap de setmana de cada mes tendrem una reunió a un poble diferent on experts i interessats abordaran els principals problemes de la Serra en un ambient d'intercanvi constructiu que ajudi a tendir ponts, llimar diferències i construir entre tots un projecte comú.

Així, aquest "tour" de comunicació ens durà per diversos pobles de la Tramuntana (*podeu veure l'agenda darrera meu a la pantalla o a ca vostra a la web*) Començarem a Pollença 15 d'Octubre amb una trobada titulada "De la utopia ecologista a la gestió municipal" i acabarem per maig, a Deià, analitzant la qüestió de si pot la bellesa dur a la mort d'èxit. També passarem durant aquests mesos per Valldemossa per analitzar la responsabilitat municipal en la gestió de camins públics o per Esporles per estudiar les dinàmiques socials dels nuclis propers a Palma, amb l'eterna dicotomia de pobles dormitori o ciutats-taller. Això per mencionar només alguns exemples. Abans de final de curs, preveim també realitzar un congrés on tenir l'oportunitat d'aportar informació, facilitar la comunicació i el debat, i formular propostes.

Recordem que som tots privilegiats per viure a Mallorca, per la nostra història i pel nostre present. Som un referent mundial, amb les conseqüències bones i dolentes que això significa. Volem demostrar que podem fer les coses bé i ser un exemple de bones pràctiques; anam a aprofitar la nostra

popularitat per protegir el que estimam i conservar el que som. El turisme, que ningú s'enganyi, pot ser molt bo i, si ho feim bé, pot ser la base que sustenti econòmicament la conservació de molts d'aquests valors que ens fan únics.

Així doncs, si voleu compartir aquest projecte amb nosaltres, si voleu participar activament, si voleu venir a les juntes i opinar, si voleu assistir a les trobades, participar als esdeveniments, si voleu, en definitiva, aportar vosaltres també un petit esforç, per favor, feis-vos sòcis. La capacitat d'acció que tenguem dependrà del suport que aconseguim.. La Serra vos necessita. Sense la vostra participació aquest projecte no serà possible.. Posar aquesta bolla a rodar és tan senzill com passar per la taula que tenim aquí o accedir a la nostra web per fer-vos membres de l'associació. De la mateixa manera vos dic que si teniu cap dubte, comentari o suggeriment, esteim tots els membres de la junta gestora a la vostra disposició avui, després d'aquesta presentació, i sempre que ho vulgueu.

Així que m'acomiat i em pos jo també a la vostra disposició.

Gràcies i bon vespre !